

مقاله پژوهشی: بررسی نقش تاب‌آوری در طراحی الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی

اصغر صالح اصفهانی^۱، سیاوش خلیلی شورینی^۲، اله مراد سیف^۳، فرج‌اله مرادی^۴، علی حسینی نیکو^۵

پذیرش مقاله: ۹۹/۰۴/۲۶

دریافت مقاله: ۹۹/۰۲/۲۵

چکیده

در عصری که تهدیدها و بحران‌های جهانی به‌ویژه بحران‌های اقتصادی رو به افزایش بوده و تحقق اهداف سازمان‌ها را با چالش مواجه می‌نماید، طراحی الگوهای علمی و متناسب با امکانات و مقتضیات محیط ملی می‌تواند ضمن کاستن از اثرات تهدیدها و بحران‌ها، زمینه‌های رشد و پیشرفت سازمان‌های نیروهای مسلح را در راستای تحقق اهداف تعیین‌شده فراهم نماید. این پژوهش که باهدف بررسی نقش تاب‌آوری و مؤلفه‌های مربوطه در طراحی الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی انجام گردیده، در پی ارتقاء تاب‌آوری نیروهای مسلح در برابر تهدیدها و بحران‌های جاری می‌باشد. نوع این پژوهش، کاربردی - توسعه‌ای و روش تحقیق با رویکرد آمیخته (کمی و کیفی) است. جامعه آماری برای داده‌های کمی از میان خبرگان و فعالان حوزه پژوهش به تعداد ۱۱۲ نفر و حجم جامعه نمونه با استفاده از فرمول کوکران، به تعداد ۵۲ نفر و برای داده‌های کیفی تعداد ۵ نفر از صاحب‌نظران تعیین گردیده که جهت جمع‌آوری اطلاعات داده‌ها از هر دو روش کتابخانه‌ای و میدانی به‌ویژه نظرات خبرگان و صاحب‌نظران این حوزه بهره‌برداری شده است. نتیجه تحقیق پس از انجام تجزیه و تحلیل داده‌ها که از طریق انجام آزمون‌های استنباطی (تی یک نمونه‌ای و توزیع دوجمله‌ای) انجام شده نشان می‌دهد که بعد تاب‌آوری با ۲۱ مؤلفه شامل ۸ مؤلفه در طرح‌ریزی راهبردی، ۷ مؤلفه در برنامه‌ریزی راهبردی و ۶ مؤلفه در تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی نقش داشته و نهایتاً منجر به ارتقاء توان مقاومت و تاب‌آوری نیروهای مسلح و کاهش اثرات تهدیدها و بحران‌ها در راستای تحقق اهداف مربوطه می‌گردد.

واژگان کلیدی: تاب‌آوری، طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی، تأمین منابع، اقتصاد مقاومتی

۱ - دانشیار مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی.

۲ - استادیار تحقیق در روانشناسی دانشگاه عالی دفاع ملی

۳ - دانشیار اقتصاد دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام)

۴ - استادیار مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

۵ دانش‌آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) a.hossiny114@gmail.com

مقدمه

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در بیانات خود و با توجه به انواع تهدیدها و برحسب شرایط و مقتضیات زمانی مفاهیمی همچون «الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت، استحکام ساخت درونی نظام، اقتصاد مقاومتی و...» را مطرح فرمودند، یکی از این مفاهیم که در چند سال اخیر از سوی معظم له عنوان و در مناسبت‌های مختلف مورد تأکید ایشان قرار گرفته است «اقتصاد مقاومتی» می‌باشد. در حقیقت طرح اقتصاد مقاومتی به‌عنوان یک رویکرد مبنایی باهدف غلبه بر موانع و هموار نمودن مسیر رشد و پیشرفت در تمام شرایط و مقتضیات پیش روی کشور است. نیروهای مسلح جمهوری اسلامی که از ارکان مهم کشور در حوزه‌های دفاعی و امنیتی است، می‌تواند از ویژگی‌های مزیت آفرین اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های ابلاغی آن در فرایند طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع بهره‌برداری نماید. با مطالعات انجام‌شده، الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی دارای ابعاد کارآمدی، تاب‌آوری و پویایی می‌باشد که در پژوهش حاضر به نقش بعد تاب‌آوری در الگوی مذکور پرداخته شده است. مسئله اصلی این پژوهش، «ضعف در تاب‌آوری نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح در مواجهه با تهدیدها و بحران‌های جاری و ضعف در نهادینه شدن اقتصاد مقاومتی در نظام مذکور» می‌باشد. لذا اهمیت و فواید انجام این پژوهش به شرح زیر متصور است:

- (۱) تأکید مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) مبنی اینکه «فرماندهان و مسئولان، برنامه‌ریزی‌ها را باید به‌روز کنند متناسب با حوادث و تغییرات مختلف، برنامه‌ها را به‌طور دائم موردبازنگری قرار بدهند»^۱
 - (۲) انجام این تحقیق نیروهای مسلح را از الگوی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع با ضریب مقاومت بالا در برابر تکانه‌ها و سایر تغییرات و مقتضیات کشور برخوردار می‌نماید.
 - (۳) موجب انعطاف‌پذیری الگوی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح در شرایط مختلف و کاهش اثرات ضعف‌ها و خنثی نمودن تهدیدها می‌گردد.
 - (۴) بهره‌مندی الگوی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح از ویژگی‌های مزیت آفرین اقتصاد مقاومتی، می‌تواند پاسخ‌گوی مناسبی در عبور از تحریم‌های ظالمانه گردد.
- در باب ضرورت این تحقیق می‌توان اشاره داشت که:

نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی

- (۱) ضریب مقاومت نیروهای مسلح را در برابر تکانه‌های اقتصادی و سایر شرایط و تهدیدهای متصور، کاهش می‌دهد.
- (۲) رشد و پیشرفت پایدار نیروهای مسلح در شرایط فشارهای خصمانه دشمنان، با چالش مواجه می‌گردد.
- (۳) ضعف آمادگی برای مقابله با تغییر و تحولات پیشرو، نیروهای مسلح را در عبور از انواع تهدیدها با چالش مواجه خواهد نمود.
- هدف اصلی این پژوهش، بررسی نقش تاب‌آوری در الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی و سؤال اصلی تحقیق، نقش بعد تاب‌آوری در الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی چیست؟ می‌باشد که با جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات لازم و تجزیه و تحلیل آن به دغدغه محقق و سؤالات این تحقیق پاسخ جامع و مناسب تهیه و ارائه خواهد گردید.

مبانی نظری**- پیشینه‌شناسی**

- پژوهش‌های مرتبط با عنوان رساله و مقاله که توسط سایر محققین انجام یافته است عبارت‌اند از:
- ۱- آقای اصغر صالح اصفهانی در رساله دکتری خود که در سال ۱۳۸۷ با عنوان «الگوی مدیریت راهبردی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران» در دانشگاه عالی دفاع ملی ارائه نموده‌اند در پاسخ به این سؤال که الگوی بومی (ایرانی) فرآیند مدیریت راهبردی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران چیست؟ به این نتیجه رسیده‌اند که قلمرو تحلیل راهبردی فراتر از تحلیل محیط بوده و دایره آن به تعاملات محیط بیرونی و درونی، اثرگذاری دوطرفه مطلوب‌های راهبردی با محیط وهم چنین تحلیل راهبردها و نتایج ارزیابی و نظارت و کنترل، توسعه یافته و در یک نگاه ارزیابی کلی صحنه را در هر سه فاز مدیریت راهبردی از درون و برون را شامل می‌شود.
- ۲- آقای علی بخش میدانی در رساله دکتری خود که در سال ۱۳۹۲ با عنوان «آسیب‌شناسی نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی نیروهای مسلح و ارائه الگوی راهبردی مناسب برای آن»، در دانشگاه عالی دفاع ملی ارائه نموده‌اند در پاسخ به این سؤال که الگوی مناسب نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی [تأمین منابع] نیروهای مسلح ج.ا. کدام است؟ ویژگی‌های مناسب نظام

طرح‌ریزی راهبردی ن.م (۲۲ مورد)، ویژگی‌های نظام مناسب برنامه‌ریزی میان‌مدت سه تا پنج‌ساله ن.م (۱۹ مورد) و ویژگی‌های نظام مناسب بودجه‌بندی سالانه ن.م (۱۸ مورد) احصاء نموده‌اند.

۳- آقای محمود حضرتی و خانم فرشته محمدی در مقاله‌ای که در سال ۱۳۸۹ با عنوان «شناسایی چالش‌های پیاده‌سازی برنامه‌ها و راهبردهای بلندمدت در راستای اهداف چشم‌انداز ایران در افق ۱۴۰۴» که در کتاب مجموعه مقالات برگزیده همایش ملی نقش مدیریت راهبردی در تحقق چشم‌انداز بیست‌ساله ج.ا. چاپ گردیده است در پاسخ به این سؤال که عوامل شناسایی، رتبه‌بندی و تحلیل موانع و چالش‌های پیاده‌سازی برنامه‌ها و استراتژی‌های بلندمدت در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در راستای تحقق اهداف چشم‌انداز ایران در افق ۱۴۰۴ کدامند؟ مهم‌ترین چالش‌های پیش روی دانشگاه‌ها و مراکز عالی در تحقق اهداف چشم‌انداز ایران در افق ۱۴۰۴ به شرح زیر احصاء نمودند:

- شناسایی و پیش‌بینی نکردن موانع و مشکلات احتمالی اجرا در هنگام تدوین استراتژی و توجه صرف به تدوین استراتژی.

- حاکمیت فرهنگ گذشته‌نگر و دل‌بستگی به برنامه‌ها و استراتژی‌های قبلی در بین مدیران.

- نداشتن خلاقیت و نوآوری مدیران با توجه به شرایط و تغییرات حاکم.

۴- آقای سیف‌علی حسنی در مقاله‌ای که در سال ۱۳۸۷ با عنوان «طراحی الگوی مناسب برنامه‌ریزی راهبردی دفاعی» که در فصل‌نامه مطالعات دفاعی راهبردی، شماره ۳۵ چاپ گردیده است، در پاسخ به سؤال اصلی مقاله مبنی بر اینکه الگوی مناسب برنامه‌ریزی راهبردی دفاعی چیست؟ به این نتیجه رسیدند که برنامه‌ریزی دفاعی شامل گام‌های زیر می‌باشد:

- رفع موانع و تطبیق برنامه‌ریزی راهبردی با محیط در جهت حصول اهداف سازمانی.

- تعیین اهداف کلان، بنیادین و عالی دفاعی که از آرمان‌ها و علایق و منافع ملی نشئت می‌گیرند.

- رفع موانع و تطبیق برنامه‌ریزی راهبردی با محیط در جهت حصول اهداف سازمانی

- مفهوم شناسی

- **طراحی:** طراحی عملی است مداوم که اجرای وظایف واگذاری به یک سازمان را در آینده میسر می‌سازد.

پرواضح است که این وظایف ممکن است بر مبنای فرضیات پی‌ریزی گردد. (رستمی، ۱۳۷۸: ۵۶۱)

- **الگو:** الگو معمولاً شامل نمادها است تا اشیای فیزیکی، یعنی ویژگی‌های بعضی از پدیده‌های تجربی شامل اجزا و روابط بین آن‌ها را به شکل منطقی بین مفاهیم نشان می‌دهد. مدل، انتزاعی از واقعیت است. الگوها ابزارهای تبیین و پیش‌بینی هستند. (خلیلی شورینی، ۱۳۹۱: ۱۳۲)

نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی

- الگوی راهبردی: نمونه‌ای ذهنی و انسجام‌یافته از اجزاء و عناصر تشکیل‌دهنده یک پدیده راهبردی و چگونگی روابط آن اجزاء با یکدیگر می‌باشد. (سلمانی، ۱۳۸۸: ۱۵)

- نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح

از شیوه‌های رایج برای تصمیم‌گیری متمرکز به‌منظور ایجاد ارتباط متقابل میان اهداف امنیت ملی، تدابیر استراتژیک، نیازمندی‌های نیرویی نیروهای مسلح کشور و اعتبارات قابل دسترسی، شیوه نظام

طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی [تأمین منابع] نیروهای مسلح می‌باشد. (چگینی، ۱۳۷۳: ۴۰۵)

نظام طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی از مباحث بودجه‌بندی [تأمین منابع] و کنترل مالی آغاز می‌شود و در ادامه به پیدایش تفکر مدیریت راهبردی در دهه ۱۹۸۰ منجر می‌گردد. در عین حال دو مسیر مشخص در این خصوص قابل توجه است مسیر اول از بودجه‌بندی برنامه‌ای از سال ۱۹۴۰ آغاز شده و با بودجه‌بندی عملیاتی در سال ۱۹۵۰ ادامه و سپس با تدوین نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی [تأمین منابع]^۱ در سال ۱۹۶۱ خاتمه می‌یابد. این نظام اکنون پس از سیر مراحل تکوینی و تکمیل خود تحت عنوان نظام مدیریت راهبردی دفاعی و امنیتی در کشورهای مختلف جهان، صرف‌نظر از تفاوت‌های اندکی که معلول نظام‌های حکومتی، قوانین اساسی و ساختارهای سیاسی آن‌ها است، با یک فرآیند تقریباً مشابه، پذیرفته شد و به مرحله اجرا درآمده است. مسیر دوم بودجه‌بندی بر مبنای صفر در سال ۱۹۷۰ است که این مسیر عمدتاً به برنامه‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت توجه دارد. (دانش آشتیانی، ۱۳۹۱: ۲)

- طرح‌ریزی: طرح‌ریزی در لغت به معنی نقشه یا برنامه چیزی یا انجام کاری را فراهم کردن است. (انوری، ۱۳۸۲: ۱۵۱۳) و در اصطلاح طراحی به معنی تصویرسازی مطلوب از آینده می‌باشد. (صالح اصفهانی، ۱۳۹۵: ۶)

- طرح‌ریزی راهبردی دفاعی - امنیتی (سطح بخشی): در این سطح همه بخش‌ها در سطح دولت (بخش انرژی، بخش کشاورزی و...) و بخش دفاعی امنیتی در سطح ستاد کل ن.م که راهنمای سیاسی طرح‌ریزی راهبردی بخش مربوطه را دریافت کرده‌اند نسبت به طرح‌ریزی راهبردی در بخش مربوطه اقدام می‌نمایند. این مرحله توسط ستاد کل ن.م با مشارکت نمایندگان سازمان‌های نظامی، انتظامی و امنیتی طرح‌ریزی شده و خروجی آن راهنمای سیاسی طرح‌ریزی

دفاعی امنیتی بوده که پس از تصویب مقام معظم فرماندهی کل قوا به سازمان‌های نیروهای مسلح (ارتش، سپاه، ودجا و ناجا) ابلاغ می‌شود. (آقامحمدی، ۱۳۹۵: ۱۶۴)

از مهم‌ترین ویژگی‌های طرح‌ریزی راهبردی توجه به ارزش‌ها و آرمان‌ها، اهداف سازمان، شناخت نقاط قوت و ضعف، شناخت فرصت‌ها و تهدیدهای سازمان، انعطاف‌پذیری در برابر مقتضیات، شرایط محیط داخلی و بیرونی. (بخش میدانی، ۱۳۹۴: ۵۲-۵۳) رویکردهای طرح‌ریزی راهبردی شامل رویکرد تجویزی (پیش‌تدبیری)، رویکرد توصیفی (تجربی-انطباقی) و رویکرد تلفیقی می‌باشد. (توحیدی، ۱۳۸۹: ۴۶)

- **برنامه‌ریزی:** برنامه‌ریزی عبارت است از طراحی عملیات برای تغییر یک شیء یا موضوع، بر مبنای الگوی پیش‌بینی شده. (رضائیان، ۱۳۸۷: ۱۸۹). یافتن و پیش‌بینی کردن راه‌ها و وسایل رسیدن به مطلوبیت‌ها (پلی بین حال و آینده است). (صالح اصفهانی، ۱۳۹۵: ۶)

- **برنامه‌ریزی راهبردی:** برنامه‌ریزی راهبردی نوعی برنامه‌ریزی است که گروه کوچکی از برنامه‌ریزان بر اساس تحلیل روندهای جاری و مشخص و با تأکید بر ارزش‌های سازمانی، تغییرات برون‌سازمانی و اقدامات پیشگامانه تصمیم‌گیری می‌نمایند. (صالح اصفهانی، ۱۳۸۷: ۱۷). برنامه‌ریزی راهبردی دارای ویژگی‌هایی همچون، سازگاری اجزاء برنامه‌ریزی، قابلیت حصول به اهداف برنامه‌ها، داشتن قابلیت انعطاف در مواجهه با تغییرات محیطی، شفافیت، جامعیت، سرعت مناسب می‌باشد. در صورت وجود ویژگی‌های مذکور، اجرای برنامه‌ها موجب پایداری نظام و تحقق اهداف می‌گردد. (باقریان، ۱۳۷۹: ۷۰)

رویکردهای برنامه‌ریزی شامل، برنامه‌ریزی بالا به پایین، پایین به بالا، سناریومحور، تهدید محور، مأموریت گرا، فناوری محور، بارتلت و بر مبنای فرضیات می‌باشد. (توحیدی، ۱۳۸۹: ۱۰۲)

- **تأمین منابع:** در این پژوهش از میان انواع منابع، تنها به منابع مالی و مادی بسنده گردیده است. تأمین منابع یعنی فرایندی که طی آن منابع موردنیاز جهت تحقق اهداف تعیین شده فراهم شده و نیل به اهداف تسری می‌یابد. (بنی اسد، ۱۳۹۰: ۲۷۱) اجرای برنامه‌ها و در نتیجه تحقق اهداف هر برنامه‌ای متضمن تخصیص منابع است مؤلفه تأمین منابع در بحث تخصیص منابع همواره از چالش‌های مهم برنامه‌ریزان در سازمان‌ها است. (علی احمدی و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۵۵)

- تاب‌آوری

تاب‌آوری، توان از عهده برآمدن و ایستادگی و مقاومت در برابر فشارها و تکانه‌های خارجی می‌باشد (بریگا گلیو^۱، ۲۰۰۶). و یا به توانایی سازگاری سازمان‌ها با شرایط متغیر و مقاومت کردن و بازیابی از شکستن ناشی از شرایط ناگهانی اشاره دارد (فیکسل، ۲۰۱۰)

با بررسی یک سیر تاریخی، مشاهده می‌شود تأکید بر این که ایران در آینده جنگ اقتصادی خواهد داشت، از سال ۱۳۸۶ از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مطرح گردیده است. به‌طور کلی تأکید معظم له بر مقاوم‌سازی و توانمندسازی درونی اقتصاد ایران را می‌توان از اواسط دهه ۸۰ رصد کرد، اما ادبیات اقتصاد مقاومتی را ایشان در سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ مطرح کردند و جوانب این نظریه را در سلسله سخنرانی‌هایی تبیین کردند. (عبدالملکی، ۱۳۹۵: ۲۴) اقتصاد مقاومتی یعنی ما بنای اقتصادی کشور را جوری تنظیم کنیم و ترتیب بدهیم که تکانه‌های جهانی در آن اثر نگذارد.^۲ توانایی یک اقتصاد برای حفظ وضعیت خود در شرایطی است که شوکی بر منابع آن وارد گردد» (ماندلیرز و لوورز، ۲۰۱۱: ۳) در ادبیات رایج جهانی اصطلاح «اقتصاد مقاومتی» دیده نمی‌شود و بیشتر از اصطلاح «تاب‌آوری اقتصادی»^۳ استفاده شده است. تاب‌آوری اقتصادی را بریگا گلیو^۴ (۲۰۰۶) به «توان از عهده برآمدن» معنی کرده است یعنی قادر بودن یک کشور به ایستادگی و پس‌جستن از تکانه‌های خارجی. تاب‌آوری اقتصادی به توان یک سیستم برای بهبود یافتن از یک تکانه پایدار گفته می‌شود. (رز، ۲۰۰۴: ۸)

- ۱) تاب‌آوری اقتصادی ذاتی^۵: توانایی در شرایط عادی یعنی توان جایگزینی دیگر نهاده‌ها برای نهاده‌هایی که از طریق تکانه خارجی با مشکل مواجه شده است.
- ۲) تاب‌آوری اقتصادی انطباقی^۶: توانایی در شرایط بحران ناشی از قوه ابتکار و تلاش فوق‌عادی یعنی بالا بردن توان جایگزینی نهاده‌ها در عملیات بازرگانی، یا تقویت بازارها از طریق کامل کردن اطلاعات عوامل اقتصادی عرضه‌کننده و تقاضاکننده برای پیدا کردن یکدیگر. این نوع از تاب‌آوری اقتصادی به‌خودی‌خود وجود ندارد، بلکه کاملاً «سیاست ساخته» است. (سیف، ۱۳۹۵: ۱۹)

1 - Briguglio

۲ - بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار با مردم آذربایجان، ۲۹/۱۱/۹۳

3. Economic Resilience

4. Briguglio

5. Inherent

6. Adaptive

- ویژگی‌های تاب‌آوری

با توجه به اینکه رویکرد این پژوهش اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی آن می‌باشد، لذا ویژگی‌های تاب‌آوری به استناد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی عبارت‌اند از:

- ۱- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری ن.م
 - ۲- خوداتکایی نیروهای مسلح
 - ۳- ارتقاء توان آفندی و پدافندی نیروهای مسلح
 - ۴- واکنش هوشمند نیروهای مسلح به تهدیدات
 - ۵- کاهش وابستگی و آسیب‌زدایی نیروهای مسلح
 - ۶- مدیریت تهدیدات دفاعی - امنیتی
 - ۷- توسعه دیپلماسی نظامی
 - ۸- برون‌سپاری امور و بهبود ساختارهای نیروهای مسلح
 - ۹- ذخیره‌سازی اقلام راهبردی نیروهای مسلح.
 - ۱۰- توانمندسازی کارکنان نیروهای مسلح
 - ۱۱- سالم و شفاف‌سازی فعالیت‌های نیروهای مسلح.
 - ۱۲- برنامه‌ریزی جهت تأمین مطمئن‌آمد و پشتیبانی
 - ۱۳- کاربست محصولات دفاعی داخلی
 - ۱۴- تقویت فرهنگ و ارتقاء روحیه جهادی
 - ۱۵- توسعه پیوندهای راهبردی دفاعی
 - ۱۶- افزایش تولید محصولات دفاعی و اشتغال
 - ۱۷- توسعه کیفیت و پایداری محصولات دفاعی
- اصول حاکم بر نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح**

۱- ارزش‌ها و آرمان‌های ملی

ارزش‌های ملی آن دسته از هنجارها، ایستارها و ارزش‌هایی که پیرامونشان اجماعی عمومی حاصل آمده و نظام صدقی مسلطی را در یک جامعه ایجاد کرده‌اند. شناخت ارزش‌های ملی اساس شناخت منافع ملی است. ارزش‌های ملی در اصل منشوری هستند که یک ملت از طریق آن به خود و جهان پیرامون می‌نگرد. (بخش میدانی، ۱۳۹۴: ۲۱) در اولین مرحله از اقدامات سیاست‌گذاری‌های ملی باید

آرمان‌های ملی و به‌عبارت‌دیگر منافع آرمانی، درازمدت و ایده‌آل‌های نظام سیاسی کشور با توجه به ملاحظات و مصالح ملی و سیاسی توسط رهبران عالی تبیین گردد و به‌عنوان نهایی‌ترین و اصلی‌ترین شاخص موردتوجه قرار گیرد. (تهامی، ۱۳۸۴: ۲۱۰)

۲- دکترین دفاعی

در واژه‌شناسی، کلمه دکترین به معنای اصول بنیادین، باورها و چارچوب‌های نظری، دیدگاه، الگو، خط‌مشی، چگونگی عمل، راهنما و روش است. از کل معنای لغوی دکترین چهار معنا کارکرد روشن‌تری دارند که عبارت‌اند از: اصل یا اصول بنیادین، باورها، چارچوب نظری و خطوط راهنما، دکترین در حوزه‌های مختلف سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و... به‌کار گرفته می‌شود. (جمشیدی، ۱۳۸۴: ۴۰) یکی از عوامل مؤثر در تعیین سیاست‌های دفاعی، دکترین نظامی می‌باشد که عبارت است از اصول اساسی، اندیشه‌ها، اعتقادات، تعالیم و نظریه‌های هادی موردقبول و موردحمایت ملی که در طرح‌ریزی‌ها و کاربرد قدرت نظامی در سطوح ملی و اجرایی کشور مورد استفاده قرار می‌گیرند. (تهامی، ۱۳۸۴: ۲۳)

رهنامه راهبردی جمهوری اسلامی ایران به‌طورکلی شامل اصول پایه و اصول رهنامه سطح راهبردی نیروهای مسلح (رهنامه نظامی) است که اصول پایه شامل: خداجویی و اسلام محوری، ولایت‌مداری، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی، مردمی‌بودن، خودباوری و خودکفایی، آرمان‌گرایی توأم با عمل انقلابی، عدالت‌جویی، بصیرت و آینده‌نگری، عزت و اقتدار و هم‌چنین تفکر و عمل بسیجی بر پایه تکلیف‌گرایی، سلحشوری و شهادت‌طلبی و دکترین (رهنامه) نظامی نیروهای مسلح شامل: ایمان به نصرت الهی و پیروزی قطعی درنبرد، وحدت فرماندهی، اشراف اطلاعاتی، اولویت انسان بر ابزار درنبرد، خلاقیت، ابتکار و نوآوری و پرهیز از قرینه‌سازی در برابر نقاط ضعف دشمن و تمرکز بر شایستگی‌های کلیدی خودی در برابر نقاط ضعف دشمن، مرعوب نشدن در برابر دشمن، ارتباط امن و پایدار نیروهای مسلح، پدافند غیرعامل مؤثر، مستمر و فراگیر، دفاع تا آخرین قطره خون و هم‌چنین مردمی کردن دفاع در برابر دشمن خارجی و امنیت داخلی با محوریت بسیج می‌باشد. (تقریرات درسی توحیدی در سال ۱۳۹۳)

۳- چشم‌انداز

چشم‌انداز، تصویر آینده مطلوب و قابل‌دستیابی سازمان در یک افق زمانی مشخص بلندمدت است. ازاین‌رو، چشم‌انداز و به‌عبارت‌دیگر چشم‌انداز موفقیت، «تصویرسازمان را در حالتی که به اهداف

بیان شده در مأموریت دست یافته باشد، نشان می‌دهد و اعضای سازمان متوجه می‌شوند که در صورت تحقق اهداف، سازمانشان چگونه خواهد بود. چشم‌انداز، آینده‌ای است که ما می‌خواهیم برای خود بسازیم و به‌منزله یک راهنماست که هم در تدوین استراتژی و هم در اجرای آن، اثرگذار گذاشته و سبب می‌گردد که همه نیروها و منابع سازمان، هم سو شوند و افق مشترکی داشته باشند. چشم‌انداز، شاخصی است که کارکنان می‌توانند انتظارات سازمان را از خودشان دریابند و آگاه شوند که آیا اقدامات آنان در مسیر صحیح قرار دارد یا نه. با کمک چشم‌انداز کارکنان قادر می‌شوند که در این مسیر، از خود ابتکار عمل نشان دهند و نیاز به نظارت مستقیم و مستمر بر آن‌ها را کاهش می‌دهد. (شهلائی، ۱۳۸۵: ۵۲)

۴- سیاست‌های دفاعی امنیتی

سیاست امنیت ملی دارای جنبه دیپلماتیکی، نظامی و اقتصادی است. یک کشور ممکن است تصمیم بگیرد که بر جنبه نظامی سیاست امنیت ملی تأکید بیشتری کند و با افزایش قدرت نظامی خود سعی در دفاع از منافع ملی خود نماید. امکان دارد که کشوری دیگر جنبه دیپلماتیکی سیاست امنیت ملی را مهم‌تر تلقی کند و با تشکیل اتحادها و پیمان‌های سیاسی و نظامی از یاری و همکاری دیگر ملت‌ها برای دفاع از منافعش بهره‌مند گردد. (لطفیان، ۱۳۸۳: ۷۷)

۵- اقتصاد مقاومتی

حوزه اقتصاد از جمله حوزه‌های جدید جنگ است که قادر است سایر حوزه‌ها را تحت تأثیر و تهدید قرار دهد با نگاهی به تاریخ جنگ‌های گذشته نیز ملاحظه می‌شود که در تمام جنگ‌ها، تهاجم، تخریب و انهدام زیرساخت‌هایی مثل بندرها، پل‌ها، فرودگاه‌ها، کارخانه‌ها اساساً باهدف و رویکرد اقتصاد پولی با ابزار نظامی دنبال شده است و دلیل آن اهمیت اقتصاد یک کشور در مقابله با دشمن خود است. راهبردی که در مقابله با جنگ اقتصادی تحمیلی علیه ایران برای عبور از شرایط پدید آمده می‌توان اتخاذ کرد راهبرد اقتصاد مقاومتی است که از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مطرح گردیده است (شعبانی و نخلی، ۱۳۹۳: ۱۵).

به‌طور کلی تأکید مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بر مقاومت‌سازی و توانمندسازی درونی اقتصاد ایران را می‌توان از اواسط دهه ۸۰ رصد کرد، اما ادبیات اقتصاد مقاومتی را ایشان در سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ مطرح کردند و جوانب این نظریه را در سلسله سخنرانی‌هایی تبیین کردند (عبدالملکی، ۱۳۹۵: ۲۴).

برای مفهوم اقتصاد مقاومتی تعاریف متفاوتی ارائه شده که هرکدام از جنبه‌ای به این موضوع نگاه کرده‌اند. در این میان، تعریف جامع و کامل از اقتصاد مقاومتی را رهبر فرزانه انقلاب ارائه داده‌اند. ایشان در دیدار با دانشجویان فرمودند: «اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در

نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی

شرایط تحریم، در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین‌کننده رشد و شکوفایی کشور باشد.^۱ راهبردی که در مقابله با جنگ اقتصادی تحمیلی علیه ایران برای عبور از شرایط پدید آمده می‌توان اتخاذ کرد راهبرد اقتصاد مقاومتی است که از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مطرح گردیده است (شعبانی و نخلی، ۱۳۹۳: ۱۵).

۶- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بر اساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را که مشتمل بر مقدمه، اهداف و با رویکرد جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا، در ۲۴ بند در تاریخ ۲۹/۱۱/۱۳۹۲ ابلاغ فرمودند.

چارچوب مفهومی تحقیق:

شکل ۱: چارچوب مفهومی پژوهش

روش‌شناسی

نوع پژوهش کاربردی - توسعه‌ای است. روش پژوهش آمیخته (کمی و کیفی) و برای هرچه دقیق‌تر انجام دادن پژوهش از روش‌های موردی - زمینه‌ای و همبستگی برای داده‌های کمی و از تحلیل محتوا، تحلیل تأیید عاملی و مصاحبه‌های عمیق برای داده‌های کیفی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش برای داده‌های کمی ۱۱۲ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان نظامی در حوزه‌های طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح می‌باشد. حجم جامعه نمونه برای داده‌های کمی با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۵۲ نفر و داده‌های کیفی به تعداد ۴ نفر از صاحب‌نظران با توجه به مشاوره با اساتید راهنما و مشاور تعیین گردیده است.

روش گردآوری داده‌ها و ابزار آن

برای گردآوری داده‌ها اعم از کمی و کیفی از هر دو روش شامل روش میدانی و روش کتابخانه علمی تخصصی استفاده گردید. در این تحقیق از منابع کتابخانه‌ای (شامل کتب، مجلات، جزوات اساتید، مقالات و اینترنت) استفاده شده است.

- **روایی داده‌ها:** به کمک فن تحلیل عاملی، میزان روایی تک‌تک مؤلفه‌ها مورد بررسی قرار گرفت چون بار عاملی گویه‌ها بیشتر از میزان $0/4$ به دست آمد، نتیجه نشان‌دهنده روایی بالای داده‌ها می‌باشد.

- **پایایی داده‌ها:** برای محاسبه میزان ضریب اعتماد داده‌های تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید، میزان آلفای کرونباخ عدد $0/911$ بود که نشانگر پایایی عالی داده‌ها می‌باشد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، برای داده‌های کمی از آمار توصیفی (مقیاس‌های اسمی و نمودار هیستوگرام) به منظور آشنایی با جامعه مورد تحقیق (داده‌های جمعیت شناختی) استفاده گردیده است. مقیاس در نظر گرفته شده برای جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه، مقیاس رتبه‌ای می‌باشد، از تحلیل عاملی برای بررسی روایی پرسشنامه و از روش آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسشنامه، از آزمون کاس (کولموگروف - اسمرینوف) جهت بررسی توزیع داده‌های پرسشنامه به لحاظ نرمال یا غیر نرمال بودن و برای تعیین روابط بین ابعاد و مؤلفه‌ها با الگو از آزمون تی یک نمونه‌ای و توزیع دو جمله‌ای و برای رتبه‌بندی میانگین تأثیر عوامل مؤثر بر الگو از آزمون فریدمن استفاده گردیده است. داده‌های به دست آمده از طریق مصاحبه به کمک روش تحلیل محتوای کیفی مورد تحلیل قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

-تحلیل‌های کیفی مصاحبه‌های انجام‌شده:

به‌منظور گردآوری اطلاعات و داده‌های کیفی با ۴ تن از خبرگان و صاحب‌نظران حوزه پژوهش مصاحبه به‌عمل آمد و هرکدام از مصاحبه‌شوندگان به ویژگی‌هایی از تاب‌آوری که می‌تواند در طراحی الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی مؤثر باشد به شرح زیر اشاره داشتند:

- ۱- آقای اصغر صالح اصفهانی؛ معتقد بودند که التزام به اصول ارزشی و تدابیر و فرامین مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأثیر بسزایی در ارتقاء تاب‌آوری نیروهای مسلح دارد.
- ۲- آقای جمشید اسحاقی؛ به نقش تقویت سیستم کنترلی و اصلاح برنامه‌ها متناسب با شرایط و مقتضیات پیشرو، در تاب‌آوری نیروهای مسلح ج.ا.ا. تأکید داشتند.
- ۳- آقای فرج‌اله مردادی؛ بر توسعه کیفیت و پایداری محصولات دفاعی، توسعه عمردهی انقلابی به محصولات دفاعی و حذف انبارداری‌های مضاعف در ارتقاء تاب‌آوری نیروهای مسلح تأکید داشتند.
- ۴- آقای اله‌مراد سیف؛ از میان ویژگی‌های مختلف تاب‌آوری، به معنویت‌افزایی، آینده‌نگاری و تجربه‌نگاری تأکید بیشتری داشتند.

-تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها

الف- تحلیل‌های توصیفی (جمعیت شناختی)

نتایج تحلیل‌های توصیفی مرتبط با نوع سمت، جایگاه خدمتی، سطح تحصیلات و محل خدمت پاسخ‌دهندگان حاکی از آن است که بیشتر پاسخ‌دهندگان در سمت‌های مدیریتی و ستادی با جایگاه خدمتی ۱۸ (سرتیپی) و ۱۹ (سرلشکری) بوده و دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری و محل خدمت آنان در ستاد کل نیروهای مسلح می‌باشد.

ب- تحلیل‌های استنباطی

جهت بررسی ارتباط و وابستگی بعد تاب‌آوری با الگوی مفهومی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح یا به عبارت ساده‌تر آزمون این مطلب که آیا بعد مذکور نقشی در الگو دارد یا خیر؟ از آزمون کای دو (مربع کای) استفاده نمودیم چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ به‌دست‌آمده بود لذا از نظر جامعه پاسخ‌دهنده بعد تاب‌آوری بر الگوی مفهومی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی تأثیر دارد.

۱- تجزیه و تحلیل نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری در الگوی طرح‌ریزی راهبردی: به‌منظور بررسی نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری در طرح‌ریزی راهبردی از آزمون توزیع دوجمله‌ای استفاده گردید چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ محاسبه گردید، بنابراین مؤلفه‌های تاب‌آوری در طرح‌ریزی راهبردی نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی نقش دارد.

۲- تجزیه و تحلیل نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری در الگوی برنامه‌ریزی راهبردی: به‌منظور بررسی نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری در برنامه‌ریزی راهبردی از آزمون (T یک نمونه‌ای) استفاده گردید. چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ محاسبه گردید، لذا مؤلفه‌های تاب‌آوری در برنامه‌ریزی راهبردی نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی نقش دارد.

۳- تجزیه و تحلیل نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری در الگوی تأمین منابع: به‌منظور بررسی نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری در تأمین منابع از آزمون توزیع دوجمله‌ای استفاده گردید. چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ محاسبه گردید، این بدان معناست که مؤلفه‌های تاب‌آوری در تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی نقش دارد.

تجزیه و تحلیل اولویت‌بندی تأثیر مؤلفه‌های بعد تاب‌آوری بر طراحی الگو

برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های مؤثر بر الگوی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی از فن آزمون فریدمن استفاده گردید چون سطح معناداری بیشتر از میزان خطای ۰/۰۵ به‌دست آمده این بدان معناست که اولویت همه مؤلفه‌ها یکسان نیست و از نظر میانگین تأثیری که بر الگوی مذکور دارند باهم تفاوت معنادار دارند.

- تحلیل عاملی تأییدی: به‌منظور بررسی روابط بین مؤلفه‌ها با بعد تاب‌آوری از فن تحلیل عاملی استفاده گردیده است. در آزمون تحلیل عاملی چنانچه بار عاملی محاسبه‌شده کمتر از ۰/۴ به‌دست آمده آید به معنای آن است که مؤلفه با بعد ارتباطی ندارد. در نتیجه مطابق جدول (۱) تحلیل عاملی صورت گرفته، مشخص گردید که همگی گویه‌های پرسش‌نامه دارای بار عاملی غیر صفر است.

بررسی نقش تاب‌آوری در طراحی الگوی راهبردی طرح‌ریزی برنامه‌ریزی و تأمین منابع

نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی

جدول ۱: تعیین میزان وابستگی مؤلفه‌ها با بعد تاب‌آوری

ردیف	بعد	بار عاملی	حوزه	مؤلفه
۱	تاب‌آوری	۸۸۱	طرح‌ریزی	تجربه نگاری و توسعه مصادیق مثبت نیروهای مسلح
۲		۸۶۶	طرح‌ریزی	کاهش وابستگی و آسیب‌زدایی نیروهای مسلح
۳		۸۶۵	طرح‌ریزی	افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری نیروهای مسلح
۴		۸۶۳	برنامه‌ریزی	توسعه پیوندهای راهبردی خارجی دفاعی (با اولویت جبهه مقاومت)
۵		۸۴۳	طرح‌ریزی	توسعه دیپلماسی نظامی (پیمان‌های دفاعی امنیتی)
۶		۸۱۵	برنامه‌ریزی	توسعه عمر دهی انقلابی به محصولات دفاعی
۷		۸۰۲	تأمین منابع	برون‌سپاری امور بهبود ساختارهای نیروهای مسلح
۸		۷۹۷	تأمین منابع	ذخیره‌سازی اقلام راهبردی نیروهای مسلح
۹		۷۹۴	تأمین منابع	حذف انبارداری‌های مضاعف
۱۰		۷۷۵	برنامه‌ریزی	افزایش تولید محصولات دفاعی و اشتغال
۱۱		۷۷۳	طرح‌ریزی	خوداتکایی نیروهای مسلح
۱۲		۷۷۱	برنامه‌ریزی	برنامه‌ریزی جهت تأمین مطمئن‌آمد و پشتیبانی نیروهای مسلح
۱۳		۷۶۹	طرح‌ریزی	واکنش هوشمند نیروهای مسلح به تهدیدات
۱۴		۷۶۱	برنامه‌ریزی	توسعه کیفیت و پایداری محصولات دفاعی
۱۵		۷۳۰	تأمین منابع	معنویت در نیروهای مسلح
۱۶		۷۲۶	تأمین منابع	سالم و شفاف‌سازی فعالیت‌های نیروهای مسلح
۱۷		۶۹۴	برنامه‌ریزی	تقویت فرهنگ و ارتقاء روحیه جهادی
۱۸		۶۳۱	برنامه‌ریزی	کاربست محصولات دفاعی داخلی
۱۹		۶۱۱	طرح‌ریزی	مدیریت تهدیدات دفاعی - امنیتی
۲۰		۵۹۷	طرح‌ریزی	ارتقاء توان آفندی و پدافندی نیروهای مسلح
۲۱		۷۲۳	تأمین منابع	توانمندسازی کارکنان نیروهای مسلح

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف - نتیجه‌گیری

- نتیجه‌گیری از تحلیل‌های استنباطی مرتبط با سؤالات فرعی تحقیق

۱) نتیجه پاسخ به سؤال مؤلفه‌های بعد تاب‌آوری الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی کدام‌اند؟

با توجه به تجزیه و تحلیل به عمل آمده مشخص گردید بعد تاب‌آوری با ۲۱ مؤلفه به شرح جدول (۱۰) در طراحی الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی مؤثر نقش داشته و در نتیجه تاب‌آوری نیروهای مسلح را در مواجهه با تهدیدها و بحران‌ها افزایش می‌دهد.

جدول ۱۰: مؤلفه‌های تاب‌آوری و حوزه‌های اثرگذار (برگرفته از ادبیات تحقیق و مصاحبه با صاحب‌نظران)

حوزه تأثیرگذار	مؤلفه‌های بعد تاب‌آوری	مستندات
طرح‌ریزی	۱- بند ششم: خوداتکایی در نیروهای مسلح. ۲- بند دوازدهم: افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری ۳- بند بیست و دوم: واکنش هوشمند نیروهای مسلح به تهدیدها ۴- بند دوازدهم: کاهش وابستگی و آسیب‌زدایی نیروهای مسلح ۵- بند دوازدهم: توان آفندی و پدافندی نیروهای مسلح ۶- بند بیست و دوم: مدیریت تهدیدات دفاعی - امنیتی ۷- بند دوازدهم: توسعه دیپلماسی نظامی	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
برنامه‌ریزی	۱- بند هشتم: کاربست محصولات دفاعی داخلی ۲- بند هفتم: برنامه‌ریزی جهت تأمین مطمئن آماد و پشتیبانی ۳- بند بیستم: تقویت فرهنگ و ارتقاء روحیه جهادی ۴- بند دوازدهم: توسعه پیوندهای راهبردی دفاعی ۵- بند چهارم: افزایش تولید محصولات دفاعی و اشتغال	
تأمین منابع	۱- بند سوم: توانمندسازی کارکنان نیروهای مسلح ۲- بند هفتم: ذخیره‌سازی اقلام راهبردی ۳- بند نوزدهم: سالم و شفاف‌سازی فعالیت‌های نیروهای مسلح ۴- بند شانزدهم: برون‌سپاری و بهبود ساختارهای نیروهای مسلح	
طرح‌ریزی	۱- تجربه‌نگاری نیروهای مسلح	مصاحبه با خبرگان
برنامه‌ریزی	۱- توسعه کیفیت و پایداری محصولات دفاعی ۲- توسعه عمر دهی انقلابی به محصولات دفاعی	
تأمین منابع	۱- معنویت‌افزایی در نیروهای مسلح ۲- حذف انبارداری‌های مضاعف	

۲) نتیجه پاسخ به سؤال روابط بین مؤلفه‌ها با بعد تاب‌آوری چگونه می‌باشد؟

به منظور بررسی روابط بین مؤلفه‌ها با بعد مربوطه از فن تحلیل عاملی استفاده گردیده است. در نتیجه تحلیل عاملی صورت گرفته، مشخص گردید که همه گویه‌های پرسشنامه دارای بار عاملی غیرصفر است. بار عاملی کلیه مؤلفه‌ها از میزان استاندارد $0/4$ بالاتر بوده این به معنای آن است که هر ۲۱ مؤلفه به شرح جدول (۱۱) بر بعد تاب‌آوری بارشده‌اند و به هم مرتبط هستند.

۳) نتیجه پاسخ به سؤال مهم‌ترین مؤلفه‌های بعد تاب‌آوری به ترتیب اولویت کدام‌اند؟

به‌منظور بررسی اولویت‌های مؤلفه‌های بعد تاب‌آوری از روش آزمون فریدمن استفاده گردید برابر نتایج به‌دست‌آمده اولویت مؤلفه‌ها به تفکیک حوزه‌های مربوطه به شرح زیر می‌باشد:

۳/۱) اولویت‌بندی مؤلفه‌های طرح‌ریزی راهبردی:

اولویت اول: ۱- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری نیروهای مسلح ۲- واکنش هوشمند به تهدیدات

۳- کاهش وابستگی و آسیب‌زدایی نیروهای مسلح

اولویت دوم: ۱- ارتقاء توان آفندی و پدافندی نیروهای مسلح ۲- مدیریت تهدیدات دفاعی امنیتی

۳- تجربه‌نگاری نیروهای مسلح و توسعه مصادیق مثبت

اولویت سوم: ۱- خوداتکایی نیروهای مسلح ۲- توسعه دیپلماسی نظامی (پیمان‌های دفاعی امنیتی)

۳/۲) اولویت‌بندی مؤلفه‌های برنامه‌ریزی راهبردی:

اولویت اول: ۱- برنامه‌ریزی جهت تأمین مطمئن آماد و پشتیبانی ۲- کاربست محصولات دفاعی داخلی

اولویت دوم: ۱- توسعه پیوندهای راهبردی دفاعی ۲- تقویت فرهنگ و ارتقاء روحیه جهادی

۳- افزایش و تولید محصولات دفاعی و اشتغال.

اولویت سوم: ۱- توسعه کیفیت و پایداری محصولات دفاعی ۲- توسعه عمردهی انقلابی به محصولات دفاعی

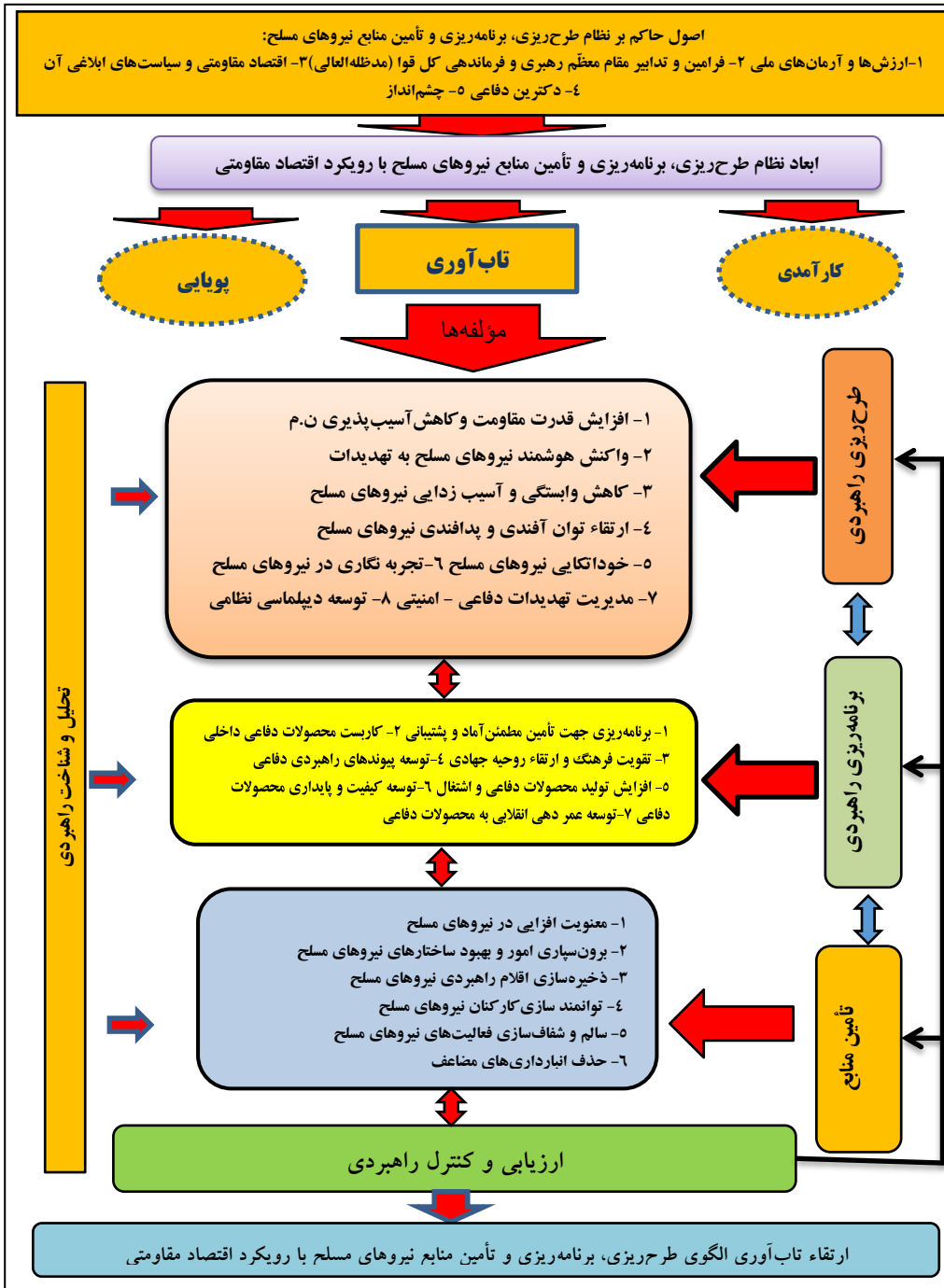
۳/۳) اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأمین منابع:

اولویت اول: ۱- معنویت‌افزایی در نیروهای مسلح ۲- برون‌سپاری و بهبود ساختارهای نیروهای مسلح

اولویت دوم: ۱- ذخیره‌سازی اقلام راهبردی ۲- توانمندسازی کارکنان نیروهای مسلح

اولویت سوم: ۱- سالم و شفاف‌سازی فعالیت‌های نیروهای مسلح ۲- حذف انبارداری‌های مضاعف

الگوی پژوهش: الگوی پژوهش با توجه به ادبیات تحقیق و تجزیه و تحلیل داده‌ها در شکل ۲ نمایش داده شده است. در این الگو نقش بعد تاب‌آوری و مؤلفه‌های مربوطه در ارتقاء تاب‌آوری الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی نشان داده شده است.

شکل ۲: الگوی مفهومی پژوهش

نتیجه‌گیری از تحلیل‌های استنباطی مرتبط با سؤال اصلی تحقیق

نتیجه‌گیری از پاسخ به سؤال آیا بعد تاب‌آوری بر الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی تأثیر می‌گذارد؟

جهت بررسی نقش بعد تاب‌آوری در الگوی راهبردی طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی از آزمون کای دو (مربع کای، کای اسکوتر) استفاده گردید. بر اساس تحلیل‌های انجام‌یافته مشخص گردید که از نظر جامعه پاسخ‌دهنده بعد تاب‌آوری بر الگوی مورد بحث تأثیر داشته و میزان مقاومت و انعطاف نیروهای مسلح را در مقابله با چالش‌ها و مشکلات ناشی از خصومت‌های دشمنان افزایش می‌دهد.

ب- پیشنهادها**۱- پیشنهاد کاربردی:**

با توجه به خروجی تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری‌های آماری، پیشنهاد می‌گردد: متولیان امور طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح در سطح سیاست‌گذاری ملی شامل نهادهای حاکمیتی کشور نظیر دولت، مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام، در سطح سیاست‌گذاری کلان نیروهای مسلح شامل ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و در سطح عملیاتی و اجرایی شامل سازمان‌های نیروهای مسلح نظیر ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، نیروی انتظامی و رده‌های وابسته در راستای تهیه طرح‌ها و برنامه‌های خود از مؤلفه‌های تاب‌آوری در مقابله با تهدیدات و بحران‌های موجود بهره‌برداری نمایند.

۲- پیشنهاد پژوهشی:

انجام تحقیق در خصوص تدوین راهبردهای طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و تأمین منابع نیروهای مسلح با رویکرد اقتصاد مقاومتی.

فهرست منابع:

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) قابل دسترسی در: www.khamenei.ir

منابع فارسی

- افشردی، محمدحسین (۱۳۹۳)، "جزوه درسی طرح‌ریزی صحنه جنگ و عملیات"، تهران، دعا
 - انوری، حسن (۱۳۸۲) "فرهنگ فشرده سخن (جلد اول)"، تهران، انتشارات مهارت.
 - آقا محمدی، داود (۱۳۹۵) "برنامه‌ریزی راهبردی آموزش عالی"، تهران، انتشارات دافوس آجا.
 - باقریان، محمد (۱۳۷۹) "مدیریت راهبردی با نگرش بومی"، تهران، نشر آذین.
 - بخش میدانی، علی (۱۳۹۴) "آسیب‌شناسی نظام طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی نیروهای مسلح و ارائه الگوی مناسب برای آن"، دانشگاه عالی دفاع ملی.
 - بنی اسد، رضا (۱۳۹۰) "مدیریت راهبردی با تأکید بر جهاد اقتصادی" تهران، دانشگاه امام صادق (ع).
 - توحیدی، ارسطو (۱۳۸۹) "جزوه درسی طرح‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی دفاعی" دانشگاه عالی دفاع ملی
 - تهامی، مجتبی (۱۳۸۴)، "امنیت ملی داکترین، سیاست‌های دفاعی و امنیتی (جلد ۱)" تهران، آجا.
 - جمشیدی، محمد حسین (۱۳۸۴) "مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهان" تهران نشر دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
 - چگینی، حسن (۱۳۷۳)، "طرح‌ریزی استراتژیک نظامی و برنامه‌ریزی دفاعی"، تهران، دعا
 - حسنی، سیف علی (۱۳۸۷) "طراحی الگوی مناسب برنامه‌ریزی راهبردی دفاعی" فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی، شماره ۳۵.
 - حضرتی، محمود و محمدی، فرشته (۱۳۸۹) "شناسایی چالش‌های پیاده‌سازی برنامه‌ها و راهبردهای بلندمدت در راستای اهداف چشم‌انداز ایران در افق ۱۴۰۴" مجموعه مقالات برگزیده همایش ملی نقش مدیریت راهبردی در تحقق چشم‌انداز بیست‌ساله ج.ا.ا، جلد ششم "دانشگاه عالی دفاع ملی.
 - خلیلی شورینی، سیاوش (۱۳۹۱)، "روش‌های پژوهش آمیخته"، تهران، انتشارات یادواره.
 - دانش آشتیانی، محمدباقر (۱۳۹۱). "مدیریت راهبردی دفاعی-امنیتی". تهران: انتشارات مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهد صیاد شیرازی.
 - رستمی، محمود (۱۳۷۸). "فرهنگ واژه‌های نظامی". تهران، انتشارات آجا.
 - رضائیان، علی (۱۳۸۷). "مبانی سازمان و مدیریت". تهران، انتشارات سمت.
 - سلمانی قهبازی، احمد (۱۳۸۸)، "طراحی الگوی راهبردی ارتقاء بهره‌وری سازمان (الف)"، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
 - سیف، الله‌مراد (۱۳۹۵) "زمینه‌یابی و انطباق سنجی کارکردهای نیروی انتظامی با اقتصاد مقاومتی" فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا، سال اول شماره ۲
 - شعبانی، احمد، نخلی، سیدرضا (۱۳۹۳) "مبانی، الزامات و نقشه‌راه اقتصاد مقاومتی"، تهران، دعا

- شهلائی، ناصر (۱۳۸۵) "مدیریت استراتژیک در نیروهای مسلح". تهران، انتشارات دافوس آجا.
- صالح اصفهانی، اصغر (۱۳۹۵) "جزوه درسی طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی راهبردی"، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- صالح اصفهانی، اصغر (۱۳۸۷). "الگوی مدیریت راهبردی نیروهای مسلح"، تهران، داتا
- عبدالملکی، حجت‌الله (۱۳۹۵) "اقتصاد مقاومتی (برآمدی بر مبانی، سیاست‌ها و برنامه عمل)" تهران، انتشارات بسیج دانشجویی دانشگاه امام جعفر صادق (علیه‌السلام)
- علی‌احمدی، علیرضا. علی‌احمدی، حسین. (۱۳۸۳). "مبانی و اصول مدیریت اسلامی (رویکردی نوین برای مدیریت در هزاره سوم و جهانی شدن)" تهران، انتشارات تولید دانش.
- لطفیان، سعیده (۱۳۸۳). "استراتژی و روش‌های برنامه‌ریزی استراتژیک". تهران، وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات.

- منابع انگلیسی

- Briguglio, L. G. Cordina, N. Farrugia, and S. Vella (2006). 'Conceptualising and Measuring Economic Resilience'. In L. Briguglio, G. Cardigan E. J. Kisanga (eds), *Building the Economic Resilience of Small States*. Malta: Islands and Small States Institute and
- Fiksel, J., 2010 Sustainability and Resilience: Toward a System Approach
- London: Commonwealth Secretariat, 265-87.
- Mondelaers, K. and Lauwers, L. (2011); An (in) Efficiency Based Measurement of Economic Resilience, ILVO, Institute for Agricultural and Fisheries Research, Merelbeke Belgium,
- Rose, Adam, " Defining and Measuring Economic Resilience to Disasters", Disasters prevention and management, volume 13 number 4-2004-307-314. at: <http://insct.syr.edu/uploadedFiles/insct/uploadedfiles/PDFs/Defining%20and%20Measuring%20Economic%20Resilience%20to%20Disasters.pdf>.

